

5. Landina, T.V. (1994), *Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmy adaptatsii pidpriemstva do umov rynku* [Organizational-economic mechanism of enterprise adaptation to market conditions], textbook, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine, 150 p.

6. Thomas J. Peters and Robert H. Waterman (1986), *V poiskakh effektivnosti upravleniia (opyt luchshikh kompaniy)* [In search of effectiveness management (experience the best companies)], Translated by A.R. Benediktova, V.V. Motyleva, Moscow, Russia, 386 p.

7. Pochtoviuk, A.B., Zahorianska, O.L., Karlyk, Yu.Yu. (2006), *Регіональне управління конкурентоспроможністю місцевих підприємств* "Regional management of competition the local enterprises", Monograph, Khrystyianska Zoria, Kremenchuk, Ukraine, 241 p.

8. Fayol, Henri (1916), *Obshchee i promyshlennoe upravlenie* [General and industrial management], textbook, Moscow, Russia, available at: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5783>

9. Yakovlyev, A.I. (2001) *Metodyka vyznachennya efektyvnosti investytsiy, innovatsiy, hospodarskykh rishen v suchasnykh umovakh* [Method of determining the efficiency of investment, innovation, business decisions in modern conditions], textbook, Biznes Inform, Kharkiv, Ukraine, 56 p.

УДК 330.322:631.16:303.094.5

Зам'ятіна Н.В.,
викладач кафедри менеджменту і туризму
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
аспірант*
ПВНЗ «Європейський університет»

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Zamyatina N.V.,
lecturer of the department of management and tourism
Chernivtsi Trade and Economics Institute of KNTEU
graduate student
PHEI "European University"

EVALUATION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES' INVESTMENT ACTIVITY

Постановка проблеми. Для прийняття управлінських рішень щодо реалізації інвестиційної стратегії будь-якого підприємства, і сільськогосподарського зокрема, першочерговим завданням є оцінка сучасного стану його інвестиційної активності. Водночас достатній рівень інформативності такої оцінки для формування певних висновків щодо подальших напрямів інвестиційної діяльності можна забезпечити лише у випадку виконання вимоги комплексності аналізу, що передбачає врахування усіх сторін інвестиційної діяльності підприємства, не обмежуючись лише оцінкою загальних тенденцій здійснених інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Рівень наукового дослідження інвестиційної діяльності характеризується значною кількістю опублікованих за даною проблематикою наукових праць як в Україні, так і за кордоном. Сучасні економічні та загальнонаукові концепції у сфері аналізу інвестиційної діяльності викладені у наукових працях вітчизняних дослідників: Н. Барабаш, М. Бондара, І. Білоус, А. Гайдучього, С. Гуткевич, Ф. Євдокимова, С. Кір'ян, М. Корінько, Я. Крупки, Л. Лук'яненко, Л. Ловінської, А. Музиченка, О. Олійник, Є. Сича та інших науковців. Питанням формування методичних підходів до оцінки інвестиційної діяльності підприємства присвячені наукові розробки А. Касич [1], К. Кравченко [2], М. Матрос [3], О. Нечаєвої [4], І. Скворцова [5-6], Г. Єршової [7].

Як показали результати аналізу останніх досліджень, кожен із науковців має власне бачення щодо методичних підходів до оцінки інвестиційної діяльності. Зокрема, О.М. Матрос оцінку інвестиційної активності розглядає як складову аналізу інвестиційного стану, який передбачає також оцінку інвестиційної привабливості, інвестиційного потенціалу, інвестиційної ємності [3]. При цьому інвестиційну активність рекомендується оцінювати за двома показниками: рівнем і динамікою зміни інвестицій та структури інвестицій. На нашу думку, таких показників недостатньо для всебічної оцінки інвестиційної активності, тому більш комплексним вважаємо підхід К. Кравченко, якою запропоновано три етапи

* Науковий керівник аспіранта: Прокопенко Н. С. – д.е.н., професор

оцінювання: 1) дослідження обсягу, структури та складу інвестицій в динаміці; 2) оцінка рівня фінансування та спрямованості інвестицій; 3) оцінка ефективності капітальних інвестицій [2]. Водночас зазначимо, такий підхід не враховує оцінки рівня достатності здійснених капітальних інвестицій, виходячи із наявних потреб підприємства.

Враховуючи сказане вище, вважаємо, що існує необхідність подальшого удосконалення методичних підходів до оцінювання рівня інвестиційної активності суб'єкта господарювання з метою врахування усіх аспектів такої діяльності.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка методичних положень і практичних рекомендацій щодо оцінки інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз обсягів капітальних інвестицій в сільськогосподарські підприємства України, що займаються птахівництвом, та функціонують достатньо тривалий час (не менше 10 років) впродовж 2007-2013 рр. дає підстави умовно поділити їх на три групи за рівнем інвестиційної активності:

I - підприємства, що характеризуються достатньо високим рівнем інвестиційної активності, зокрема щороку здійснюють суттєві капіталовкладення в придбання (виготовлення, будівництво) основних засобів;

II - підприємства, обсяг капітальних інвестицій яких є незначним, а самі капіталовкладення здійснюються нерегулярно;

III - підприємства, що майже не здійснюють капітальних інвестицій.

Водночас такий поділ є умовним і не дає змоги всебічно оцінити інвестиційну активність підприємств. Для більш детального аналізу капітальних інвестицій доцільно використати коефіцієнт відтворення, який, як зазначається в праці А.О. Касич, відображає «достатність загального обсягу здійснених інвестицій» та забезпечує його порівняння з економічно необхідними [1]. Коефіцієнт визначається як відношення загального обсягу інвестицій в основні засоби до суми нарахованої за відповідний період амортизації. Зазначимо, що в даному випадку постає запитання доцільності врахування незавершених капітальних інвестицій для розрахунку цього показника, адже незавершені капітальні інвестиції відображають витрати з будівництва (виготовлення), придбання і поліпшення об'єктів основних засобів до моменту введення об'єктів основних засобів в експлуатацію (іншими словами, до моменту визнання основних засобів такими); відповідно, якщо основний засіб ще не введено в експлуатацію і він не виконує своїх функцій у виробничо-господарській діяльності підприємства, то стверджувати про те, що відтворення відбулось, не доцільно. Якщо ж від загальної суми капітальних інвестицій, що надійшли за досліджуваний період, вилучити суму незавершених капітальних інвестицій (враховуючи їх залишок на початок періоду), то одержимо вартість основних засобів, що були придбані та/або створені підприємством в процесі відтворення.

Таким чином, у першому випадку мова йде про певний рівень вкладення коштів у основні засоби, тоді як у другому випадку можна стверджувати про завершений процес відтворення.

Крім того, на нашу думку, співвідношення суми капітальних інвестицій та амортизації слід розглядати як показник простого відтворення, оскільки саме нарахована сума амортизації є джерелом фінансування заміни зношених основних засобів.

Враховуючи все сказане вище, рекомендуємо використовувати два показники, які схожі за змістом, однак характеризують різні аспекти інвестиційного процесу:

1) коефіцієнт фінансування простого відтворення, K_{ϕ_B} ;

2) коефіцієнт відтворення, K_B .

Коефіцієнт фінансування простого відтворення, K_{ϕ_B} , показує, на скільки капітальні інвестиції забезпечують просте відтворення основних засобів, що використовуються підприємствами у їх виробничо-господарській діяльності, та розраховується за формулою:

$$K_{\phi_B} = \frac{KI}{A} \quad (1)$$

де KI - капітальні інвестиції, що надійшли за звітний період (квартал, рік);

A - амортизаційні відрахування за звітний період (квартал, рік).

Коефіцієнт фінансування простого відтворення можна розглядати як показник достатності фінансування капітальних інвестицій у межах простого відтворення. Інтерпретацію результатів розрахунку коефіцієнта фінансування простого відтворення доцільно здійснювати за наступними критеріями:

- коефіцієнт простого відтворення < 1 – здійснені інвестиції не забезпечують відшкодування нарахованої амортизації – на підприємстві має місце «звужений» тип відтворення основних засобів;
- коефіцієнт простого відтворення $= 1$ – простий тип відтворення;
- коефіцієнт простого відтворення > 1 – має місце розширене відтворення основних засобів.

Результати розрахунків коефіцієнта фінансування простого відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Коефіцієнт фінансування простого відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств

Підприємство	Рік							за період	
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2010-2013	2007-2013
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ПАТ "Новоазовська птахофабрика"	0,07	3,16	0,00	0,00	0,00	0,04	0,10	0,03	0,44
ПАТ "Птахофабрика "Ражнівська"	x	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	x	x
ПАТ "Володимир-Волинська птахофабрика"	7,38	3,41	0,24	0,10	1,35	1,09	6,97	2,76	2,79
ПАТ "Птахофабрика "Перше Травня"	0,68	1,06	0,14	0,05	0,02	0,03	0,14	0,05	0,26
ПАТ "Лисичанська птахофабрика"	1,22	3,74	0,74	1,09	0,12	0,20	0,00	0,33	0,84
ПАТ "Птахофабрика Тернопільська"	0,00	0,09	0,00	0,26	2,15	1,59	2,33	1,70	1,07
ПАТ "Птахофабрика "Україна"	1,32	7,45	0,23	0,70	0,19	0,49	1,37	0,66	0,93
ВАТ «Птахофабрика «Васильківська»	0,00	0,00	1,15	2,02	0,29	0,00	0,02	0,40	0,43
ПАТ "Барський птахокомбінат"	1,10	0,00	0,05	0,05	0,00	x	0,00	0,23	0,31
ПАТ "Долинський птахокомбінат"	0,61	6,29	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,41
ПАТ "Птахогосподарство "Червоний прапор"	10,5	75,5	11,58	19,36	0,03	11,11	3,14	6,79	11,63
ПАТ "Племінне птахогосподарство "Комунарське"	0,00	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	1,50	0,16	0,10
ПАТ "Березнівське птахопідприємство"	0,13	0,59	1,30	2,69	1,29	3,24	1,41	2,12	1,86
ПАТ "Птахокомбінат "Бершадський"	8,96	3,83	2,32	0,66	0,18	1,91	1,21	0,91	1,82
СВАТ "Птахокомбінат "Тульчинський"	1,84	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,29
ПАТ "Племптахорадгосп Броварський"	2,99	3,35	0,99	0,11	0,08	0,53	1,95	0,52	0,90
ЗАТ "Білоцерківське птахопідприємство"	0,00	0,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємств [8]

Крім загальних висновків щодо основних тенденцій зміни коефіцієнта фінансування простого відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств розрахунок та оцінка їх значень дають підстави виділити основні групи суб'єктів господарювання за характером інвестиційної діяльності (рис. 1):

1 - підприємства, рівень інвестиційної діяльності яких є критично низьким (капітальні інвестиції в окремі періоди або не здійснювались взагалі, або є незначними) – коефіцієнт фінансування простого відтворення основних засобів дорівнює 0 або близький до 0 ($K_{\phi_B} \in [0; 0.2 - 0.3]$).

2 - підприємства, які здійснюють капітальні інвестиції періодично:

2А – підприємства, які характеризуються тенденціями зниження інвестиційної активності: значні обсяги капітальних вкладень в у певні періоди (як правило, в періоди економічного зростання) змінюються зниженням інвестиційної активності (або повною відмовою від інвестицій) в кризові моменти; це сільськогосподарські формування з незначним запасом фінансової міцності, що є особливо чутливими до кризових явищ в економіці;

2Б – підприємства, що здійснюють інвестиції регулярно (за деякими винятками), однак загалом їх обсяг не забезпечує розширеного відтворення основних засобів;

2В – підприємства, які здійснюють капітальні інвестиції нерегулярно, проте має місце стійка тенденція до зростання їх обсягів, або ж обсяги інвестицій в окремі періоди є настільки значними, що «покривають» потребу в інвестиціях в майбутньому;

3 - підприємства, які регулярно (за деякими винятками), здійснюють інвестиції, що забезпечують не лише просте (за рахунок амортизаційних відрахувань) але й розширене відтворення основних засобів.

	I підприємства, що характеризуються достатньо високим рівнем інвестиційної активності, щороку здійснюють суттєві капіталовкладення в основні засоби	II підприємства, обсяг капітальних інвестицій яких є незначним, а капіталовкладення здійснюються нерегулярно	III підприємства, що майже не здійснюють капітальних інвестицій
3 підприємства, які регулярно здійснюють інвестиції, що забезпечують розширене відтворення основних засобів	1. ПАТ "Володимир-Волинська птахофабрика" 2. ПАТ "Птахогосподарство "Червоний прапор" 3. ПАТ "Березнівське птахопідприємство" 4. ПАТ "Птахокомбінат "Бершадський"		
2В підприємства, які здійснюють капітальні інвестиції нерегулярно, проте має місце стійка тенденція до зростання їх обсягів		ПАТ "Птахофабрика Тернопільська"	
2Б підприємства, що здійснюють інвестиції регулярно (за деякими винятками), однак загалом їх обсяг не забезпечує розширеного відтворення основних засобів	1. ПАТ "Птахофабрика "Перше Травня", 2. ПАТ "Лисичанська птахофабрика"	ПАТ "Долинський птахокомбінат" ВАТ «Птахофабрика «Васильківська»	
2А підприємства, які характеризуються тенденціями зниження інвестиційної активності	1. ПАТ "Племптахорадгосп Броварський" 2. ПАТ "Птахофабрика "Україна"		
1. Підприємства, рівень інвестиційної діяльності яких є критично низьким (капітальні інвестиції в окремі періоди або не здійснювались взагалі, або є незначними)		ПАТ "Новозовська птахофабрика" ПАТ "Барський птахокомбінат"	ПАТ "Птахофабрика "Ражнієська" ПАТ "Племінне птахогоспо-дарство "Комунарське" СВАТ "Птахокомбінат "Тульчинський", ЗАТ «Білоцерківське птахопідприємство

Рис. 1. Матриця оцінки рівня інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств

Порівнявши результати такого групування із результатами проведеного вище поділу підприємств за рівнем інвестиційної активності, одержимо такі можливі типи інвестиційної поведінки сільськогосподарських підприємств:

сектор I-3 – підприємство активно здійснює інвестиційну діяльність, обсяг інвестицій є достатнім для забезпечення розширеного відтворення; таким підприємствам доцільно працювати в напрямку розширення спектру форм і методів залучення інвестицій з метою залучення додаткових ресурсів для розвитку, одержання додаткового доходу та підвищення рівня прибутковості фінансово-господарської діяльності загалом;

сектор I-2В - рівень капітальних інвестицій є прийнятним, основне завдання – зберегти позитивні тенденції зростання рівня інвестиційної активності в перспективі;

сектори I-2А, I-2Б, I-1, II-В – інвестиційна стратегія такого підприємства потребує удосконалення, інвестиційна політика має бути удосконала в напрямі збільшення обсягів фінансування капітальних інвестицій за рахунок власних фінансових ресурсів, а також пошуку джерел залучення позикових коштів, підвищення рівня інвестиційної привабливості;

сектори II-2А, II-2Б, II-1, III-1 – як правило, на такому підприємстві відсутня інвестиційна стратегія, капітальні інвестиції здійснюються хаотично в недостатніх розмірах (або взагалі не здійснюються); існує необхідність повномасштабної розробки інвестиційної стратегії, інвестиційної політики, можливо із залученням відповідних спеціалістів в галузі інвестиційного менеджменту. Зазвичай на таких підприємствах має місце гострий дефіцит фінансових ресурсів, низький рівень прибутковості або збитковості діяльності.

Для позиціонування конкретного підприємства на матриці слід чітко визначити його приналежність до однієї із груп. Критерії віднесення до різних груп в матриці оцінки рівня інвестування в основні засоби сільськогосподарського підприємства наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Критерії віднесення підприємства до різних груп в матриці оцінки інвестиційної активності сільськогосподарського підприємства

Умове позначення групи	Критерії віднесення	Умове позначення групи	Критерії віднесення
I	Щорічні надходження капітальних інвестицій	1	$K_{\phi-B}$ за певний часовий діапазон (3, 5, 10 років) менший 1 і не перевищує 0,5
II	Нерегулярні, неоднорідні за обсягом капітальні інвестиції	2A	$K_{\phi-B}$ за певний часовий діапазон (3, 5, 10 років) менший 1, проте деякі роки (як правило, в докризовий період) відзначаються підвищеним рівнем інвестиційної активності, можливі випадки, коли здійснені капітальні інвестиції в декілька разів перевищують нараховані амортизаційні відрахування ($K_{\phi-B} > 1$)
III	Практика фінансування капітальних інвестицій відсутня, якщо інвестиції здійснюються в окремі періоди, то в дуже незначних розмірах	2Б	$K_{\phi-B}$ за певний часовий діапазон (3, 5, 10 років) менший 1, в більшості років $K_{\phi-B} < 1$, а в періоди, коли $K_{\phi-B} > 1$, перевищення є незначним, причому така ситуація має місце нечасто (1-2 роки в часовому діапазоні)
		2В	$K_{\phi-B}$ за певний часовий діапазон (3, 5, 10 років) більший 1, проте деякі роки відзначаються низьким рівнем інвестиційної активності ($K_{\phi-B} < 1$). В останні 2-3 роки $K_{\phi-B} > 1$.
		3	$K_{\phi-B} > 1$ за певний часовий діапазон (3, 5, 10 років); можливі поодинокі винятки зниження рівня інвестиційної активності ($K_{\phi-B} < 1$)

Джерело: власна розробка автора

Використання запропонованого наукового підходу до оцінювання рівня інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств дозволить комплексно оцінити рівень інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств з врахуванням не лише динаміки інвестицій і їх обсягів, але й здатності забезпечувати необхідний обсяг фінансування простого та розширеного відтворення основних засобів.

Висновки з даного дослідження. Запропонований методичний підхід до оцінки інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств дає змогу якісно оцінити рівень їх інвестиційної активності. Зокрема:

1) методичний підхід передбачає використання конкретних відносних показників (коефіцієнтів), які мають кількісне вираження, що максимально забезпечує порівнюваність результатів, а також дає змогу чітко диференціювати певні рівні інвестиційної активності підприємства;

2) завдяки використанню матриць співвідношення різних показників досягаються максимально повного врахування усіх чинників, що формують рівень інвестиційної активності об'єкта дослідження;

3) враховується часовий фактор, оскільки даний методичний підхід передбачає аналіз показників за відповідний часовий діапазон (в нашому випадку - 3 і 7 років).

Враховуючи сказане, можна стверджувати, що запропонований методичний підхід до комплексної оцінки інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств може бути використаний в практичній та аналітичній діяльності з управління інвестиційними рішеннями на рівні конкретного підприємства.

Література

1. Касич А.О. Нові підходи до методики аналізу інвестиційної діяльності / А.О. Касич // Ефективна економіка / Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=495>.
2. Матрос О.М. Аналіз інвестиційної діяльності підприємств: теорія та методологія: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / О.М. Матрос; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. – К., 2011. – 20 с.
3. Нечаева О.Д. Новый подход к анализу инвестиционной деятельности предприятий / О.Д. Нечаева, С.А. Прорубщиков // Инновации. – 2003. - № 9(66). – С. 62-66.
4. Морозова О.Ю. Методи оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємств машинобудування / О.Ю. Морозова, О.О. Удалих // Донбас-2020: перспективи розвитку очима молодих вчених: Матеріали V науково-практичної конференції (м. Донецьк, 25-27 травня 2010 р.) – ДонНТУ, 2010. – С. 926-930.

5. Скворцов І.Б. Економічне оцінювання та управління інвестиційною діяльністю машинобудівного підприємства: теорія, методологія, механізми: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.04 / І.Б. Скворцов ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Л., 2008. – 42 с.

6. Скворцов І.Б. Аналіз показників інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств / Збірник наукових праць ДонДУУ: "Проблеми та сучасна практика ЗЕД в умовах глобалізації та інтеграції". – Серія "Економіка". – Т. VIII. – Вип. 92. – Донецьк: ДонДУУ, 2007. – С. 342–352.

7. Єршова Г.В. Інвестиційна активність підприємств та шляхи її забезпечення [Електронний ресурс] / Г.В. Єршова. - Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe

8. Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://smida.gov.ua/>

References

1. Kasych, A.O. (2011), "New approaches to investment analysis techniques", available at: <http://economy.nayka.com.ua/?op=1&z=495> (access date August 20, 2014).

2. Matros, O.M. (2011), "Analysis of investment activity of enterprises: theory and methodology", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.09, Nat. Acad. Of Statistics, Accounting and Audit, Kyiv, Ukraine, 20 p.

3. Nechaeva, O.D. (2003), "New approach to the analysis of enterprises' investment activity", *Innovacii*, no 9(66), pp. 62-66.

4. Morozova, O.Yu., Udalykh, O.O (2010), "Methods of engineering enterprises investment performance assessing", *Donbas-2020: perspektyvy rozvytku ochyma molodyh vchenykh: Materialy V naukovu- praktychnoi konferencii* [Donbass 2020: Perspectives of the development from the view of young scientists: Proceedings of the Vth scientific conference], (Donetsk, 25-27 May 2010), DonNTU, Ukraine, pp. 926-930.

5. Skvortsov, I.V. (2008), "Economic evaluation and management by investment activity of machine-building enterprise: theory, methodology, mechanisms", Thesis abstract of Doc. Sc. (Econ.), 08.00.09, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine, 42 p.

6. Skvortsov, I.V. (2007), "The analysis of engineering companies investment activity", *Zbirnyk naukovykh prac' DonDUU. Seriya "Ekonomika"*, vol. VIII, no. 92, pp. 342–352.

7. Yershova, H.V. (2011), "The enterprises investment activity and the ways of its ensuring", available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe (access date August 20, 2014).

8. Agency for Ukraine's stock market infrastructure Development, available at: <http://smida.gov.ua/>.

УДК 334.716:658.821

Павлик І.Л.,
здобувач*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»

СЕРВІСНА СТРАТЕГІЯ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНОГО СТАТУСУ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Pavlik I.L.,
candidate for a degree
HEI Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"

SERVICE STRATEGY IN THE FORMATION OF A COMPETITIVE STATUS OF TRADING ENTERPRISES

Постановка проблеми. У сучасних умовах економіки важливим питанням у забезпеченні стійких конкурентних переваг і підвищенні споживчого попиту є розробка та запровадження сервісної стратегії підприємств торгівлі. Дана стратегія дозволяє активно використовувати інформаційні та інші технологічні нововведення, притаманні саме підприємствам торгівлі. Отже, для отримання перемоги у конкурентній боротьбі на відповідному товарному ринку важливим є зростання їх конкурентного статусу підприємств торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем розвитку підприємств торгівлі в умовах конкуренції зробили зарубіжні й українські науковці: І. Ансофф, Л. Балбанова, Б. Бачевський, А. Градов, А. Мазаракі, В. Сизоненко, Н. Ушакова та інші. Разом з тим, недостатньо приділяється уваги питанням обґрунтування та реалізації сервісної стратегії на

* Науковий керівник: Березін О.В. – д.е.н., професор